

СЛИВАНЕТО НА ВИСШИТЕ УЧИЛИЩА В БЪЛГАРИЯ КАТО ФОРМА ЗА КОНСОЛИДАЦИЯ

Маргарита Бъчварова

Икономически университет – Варна

Резюме. В статията се разглеждат проблемите за оптимизация на висшето образование по пътя на консолидация на висшите училища с цел повишаване качеството на образование и възможността за утвърждаването им като конкурентни образователни институции. Основните научни резултати се отнасят до обобщаване на правните способности за сътрудничество между тях, сравнително проучване на утвърдените модели в световен мащаб и анализ на сливането като подразновидност на преобразуването. Авторът обосновава тезата, че същинското консолидиране е свързано с промяна на правосубектността на висшите училища чрез сливане и/или вливане. Обект на научен анализ е правният режим на преобразуването, регламентиран в Закона за висшето образование.

Ключови думи: консолидация; висше образование; реформа; сливане

Въведение

Проблемите във висшето българско образование налагат неговото реформиране по начин, който да съдейства за финансовото стабилизиране на университетите, за повишаване качеството на обучение, намаляване на публичните разходи и включване на българските висши училища в национални и европейски университетски мрежи. Изграждането на икономика, базирана на знания, е неразривно свързано с промени в образователната сфера и с тенденцията за създаване на световни университети (Salmi, 2009: 32). Във връзка с това е и целта на настоящото изследване: на основата на сравнително проучване в отделни държави и анализ на действащата нормативна уредба да се направят обосновани изводи за правните средства, свързани с възможността за консолидация на висшите училища. Методологията на изследването се основава на общонаучни методи: анализ, индукция, дедукция и специфични за правната наука: систематичен, нормативен, системен метод.

Изложение

1. Понятие за консолидация

Под понятието консолидация на университетите се има предвид тяхното обединяване, сплотяване и заздравяване. Този механизъм е приложен в отделни държави като САЩ, Естония, Дания, Норвегия, Германия, Великобритания, Франция и др. През 2011 година на принципа на доброволното обединение в Москва е извършено сливане на 12 университета (Voronin et al., 2013). Преди десет години във Франция е финансиран проект за изграждане на световен иновационен технологически център, който да включва 22 университета, технологични школи и изследователски центрове, с цел обединението да е в първата 10-ица от рейтинга на университети в света (Melikyan, 2014: 141). Като основни фактори за реформите в отделните държави се посочват: масовизацията на висшето образование, конкуренцията на университетите в отделната държава, като обединяването е средство за утвърждаването им, а в международен план се гарантира устойчивост и стабилност на обединението спрямо университетите със завоювани високи позиции (Romanenko et al., 2015: 8). Сливането на колежите и университетите в САЩ се разглежда като средство за сътрудничество между конкуренти с цел оцеляване в сложната икономическа ситуация (Martin et al., 2017) и като стратегически вариант, който осигурява максимално качество на обучение и възвръщаемост от гледна точка на преподаватели и студенти (Ricardo et al., 2019). В специализираната литература са обобщени следните етапи в цялостния процес за консолидация в зависимост от степента на обвързаност между висшите училища: а) неофициална колаборация; б) консорциум; в) сливане с федеративна система на управление; г) сливане с унитарна система на управление (Harman & Harman, 2003: 30). В управленски аспект са анализирани два модела, които намират приложение: а) обединение на основата на **унитарен модел** на управление, където след обединяването се избират нови органи за управление; б) **федеративен модел**, който съхранява автономността на структурите, влизащи в обединението, но се създава орган, който да координира действията между тях (Romanenko et al., 2015: 10). В зависимост от начина на сливането в литературата се посочват два главни подхода: а) доброволно, което се извършва с решения на органите на висшето училище и негови стратегически партньори, и б) принудително (top down), в който процес участват държавни органи (Pinheiro et al., 2015: 4). Според конкретния академичен профил на висшите училища се разграничава: а) хоризонтално сливане, при което е налице идентичност на профила, и б) вертикално сливане, когато има съществена разлика между специалностите в конкретните училища, участници в обединението (Georghiou et al., 2015: 3).

Посочените форми за консолидация в отделните държави могат да послужат като алтернативи за извършването на реформата във висшето образова-

ние в България. Подходящият вариант е тясно свързан със съществуващата нормативна уредба в страната и приетите стратегически документи от МОН, които съдържат цели, приоритети и мерки за осъществяване на цялостния процес по реформиране на образованието.

2. Стратегия за развитие на висшето образование в България за периода 2021 – 2030 и План за действие в контекста на проблема за консолидация

Основните документи, очертаващи бъдещата визия на висшето образование в България, са Стратегията¹⁾ за развитие на висшето образование за периода 2021 – 2030 г. (СРВО) и Планът за действие (ПД). Реализирането им подлежи да се извърши в сложна демографска среда и икономическа обстановка. На основата на данни от Националния статистически институт (НСИ) динамиката на студентите във висшето ни образование може да се представи посредством следващата таблица.

Таблица 1. Брой студенти във висшето образование в България за периода 2015 – 2020

Студенти	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020
Общо	259957	243 199	229771	222 997	220168
Проф. бакалавър	11619	10335	8527	8181	8233
Бакалавър	166746	155 237	146564	141505	139711
Магистър	81592	68814	74680	73311	72224
Български граждани	248341	230029	215259	2017156	203346
Чужденци	11616	13170	14512	15841	16822

Изготвено от автора по данни на НСИ от <https://www.nsi.bg/bg/content/3374>

От посочените данни се констатира, че броят на студентите за пет години е намалял с 39 789 лица. Общият брой на студенти български граждани е понисък през 2020 г. с 44 995, като на годишна база намалението е с близо 5000 души, а броят на чуждестранните студенти леко се е завишил с около 1000 чужди граждани за всяка година. Този обективен процес рефлектира и върху структурата на висшето образование и поставя изискването пред съответните държавни органи и ръководства за тяхното оптимизиране.

От анализа на Стратегията за развитие на висшето образование и констатираните резултати се оформя заключението, че в България съществува необходимост от реформиране на висшето ни образование по начин, който да съответства на обективните процеси както в страната, така и в Европа. Паралелно с това са налице и положителни моменти, които могат да послужат като основа за реализиране на реформите. Стратегията за висше образование съдържа ясни цели и приоритети, съобразени с европейските тенденции при съхраняване на националната ни традиция, на основата на които се предприе-

мат и съответните конкретни политики от държавните органи. Резултатите от анализа са обобщени в следната таблица.

Таблица 2. Юридически анализ на Стратегията за развитие на висшето образование за периода 2021 – 2030 г.

Силни страни	Слабости
1. Усъвършенстван Закон за висшето образование (ЗВО) в съответствие с националните приоритети. 2. Усъвършенствана нормативната уредба за кадрово развитие на преподавателите на основата на обективни критерии за минимални изисквания. 3. Зависимост на държавния прием от (не) приоритетни професионални направления. 4. Нормативна възможност за партньорства между висшите училища (ВУ) с училища от системата на училищното образование на основата на споразумения. 5. Усъвършенствана рейтингова система. 6. Облекчаване на акредитационните процедури. 7. Осигурени нормативни условия за участие на работодателите в учебния процес, сключване на договори за стаж и осигуряване на работно място при завършване. 8. Функционираща Етична комисия към МОН за разглеждане на сигнали по процедурите на ЗРАСРБ и предотвратяване на плагиатство. 9. Дейността на Националната агенция по оценяване и акредитация (НАОА) е съобразена с европейските стандарти.	1. Обективните критерии за подбор и конкретните функции относно изследователските университети подлежат на конкретизиране. 2. Необходимост от конкретизиране на мерките за ефективност на института на настоятелите, регламентиран в ЗВО. 3. Необходимост от конкретизиране на мерките за финансиране на ВУ в зависимост от регионалните особености. 4. Възможни диспропорции в субсидиите за научна дейност и субсидиите за обучение. 5. Дистанциране на научноизследователската дейност от учебната дейност в отделни ВУ, което може да повлияе върху качеството на обучението.
Възможности	Опасности
1. Консолидация на университети. 2. Прилагане на договорни форми за коопериране на ВУ с партньори според спецификата на обучението. 3. Актуализиране на законовата и подзаконовата нормативна уредба. 5. Създаване на правен регламент за изследователски консорциум и консорциуми за висше образование. 6. Създаване на правен институт за отговорност на органите за управление на висшето училище пред държавата и обществото.	1. Преустановяване на трудови правоотношения с квалифициран академичен състав. 2. Разминаване между академичната автономия и държавния/обществения интерес. 3. Намаляване на възнаграждения в резултат на дигитализацията. 4. Съдебни спорове за защита на трудови и други човешки права. 5. Промяна на условията, при които се упражнява правото на труд и последиците им върху академичната общност.

7. Превръщане на института на настоятелите в ефективен правен инструмент за връзка на ВУ с обществото и бизнеса. 7. Актуализиране на Класификатора на областите на висше образование и професионалните направления. 8. Въвеждане на стимули за ВУ при акредитацията за създадени интердисциплинарни специалности и дисциплини, актуализиран академичен профил на ВУ в зависимост от пазара на труда и дигитализацията на обучението.	
---	--

Изготвено от автора на основата на Стратегията за развитие на висшето образование в България за периода 2021 – 2030 г., публикувана <https://www.mon.bg/bg/100164>

В Плана за действие са предвидени конкретни организационни, нормативни и финансови мерки, систематизирани и подчинени на дефинираните цели. На база на извършения анализ са изведени следните констатации, систематизирани в следната таблица.

Таблица 3. Юридически анализ на Плана за действие

Силни страни	Слаби страни
1. Реализация на мерките чрез промяна на действащата законодателна и подзаконова уредба. 2. Прилагане на мерките във ВУ чрез нормотворческата им функция. 2. Предвидени стимули за задържане и мотивация на младите преподаватели. 3. Обвързване на мерките за промяна на академичния профил на висшето училище с пазара на труда и дигиталната трансформация на обществото. 4. Осигуряване на финансова и материална обезпеченост. 5. Въвеждане на хуманитарни и интердисциплинарни знания в образованието. 6. Промяна на механизма за оценяване знанията и компетенциите на студентите на основата на конкретни умения. 7. Усъвършенстване на механизма за атестиране на академичния състав. 8. Осигурена нормативна възможност за съвместни образователни програми между университетите в страната и Европа.	1. Неидентифицирани правни последици при прилагане на отделни мерки. 2. Не е предвиден последващ контрол върху реализацията на мерките, възложени в нормотворческата функция на ВУ. 3. Не са предвидени стабилизационни програми, приети от ВУ за оценка на риска и преодоляване на последиците от въведените мерки.

Възможности	Опасности
1. Усъвършенстване на ЗВО относно функциите на държавата в управлението на ВУ. 2. Усъвършенстване на критериалната система на НАОА за институционална и програмна акредитация според мерките, предвидени в Стратегията и Плана за действие. 3. Промяна на методиката за оценяване, приета от НАОА. 4. Въвеждане на нормативен механизъм за проверка относно изпълнението на мерките. 5. Обезпечаване с електронни ресурси за публичност на научните изследвания. 6. Възможност за създаване на електронен регистър за вписване на договорите за управление с ректорите на ВУ за осъществяване на обществен контрол.	1. Нелоялни практики между ВУ за привличане на кандидат-студенти. 2. Нарушаване на академичната и професионалната етика с цел бързо академично израстване. 3. Различен подход при въвеждане на мерките от ВУ на основата на академичната автономия. 4. Конкуренция с европейски университети, които са привлекателни за български студенти.

Изготвено от автора на основата на План за действие.
<https://www.mon.bg/bg/100164>

Стратегията и Планът за действие могат да се реализират само на основата на актуализирана действаща нормативна база. Основните пътища за реформиране на нормативната уредба се свеждат до актуализиране на функциите на държавата и нейните органи по управление на висшето образование по смисъла на чл. 9 от ЗВО, част от които се отнасят и до регламентирания правни средства за консолидиране.

3. Правни способности за консолидация. Преобразуване чрез сливане – правен режим

В съвременните условия системата на висше образование в страната обхваща 51 висши училища, от които 37 държавни и 14 частни, в т.ч. 44 висши и специализирани училища и 7 колежа. По мнение на проф. Люк Соте²⁾ оптималният брой университети в България е 10, като механизъмът за редуцирането им е по пътя на ограничено финансиране и преобразуването на тези университети в професионални заведения за висше образование. Поради това за целите на научното изследване е извършено проучване на висшите училища в страната, които са обобщени на основата на предоставената им акредитация по области на висше образование, оценено е процентното им отражение на база на общия брой висши учебни заведения, както и регионите, в които те функционират. Резултатите от проучването са обобщени в следната таблица.

Таблица 4. Разпределение на висшите училища в страната на основата на предоставената им акредитация по области на висше образование

Област на висше образование (ОВО)	Брой	%	Регион в България или София
1. Педагогически науки	12	23%	София – 4, Югоизточен – 3, Североизточен – 2, Южен – 2, Югозападен – 1
2. Хуманитарни науки	8	15%	София – 3, Югозападен – 2, Северен – 1, Североизточен – 1, Южен – 1
3. Социални, стопански и правни науки	36	69 %	София – 11, Североизточен – 6; Северен – 4, Южен – 6, Централен – 2; Югозападен – 3, Югоизточен – 2, Западен – 1, Северен – 1
4. Природни науки, математика, информатика	20	38%	София – 6, Южен – 2, Североизточен – 4, Северен – 2, Югоизточен – 2, Югозападен – 2, Централен – 1, Западен – 1
5. Технически науки	27	51,9 %	София – 12, Южен – 5, Североизточен – 3, Югозападен – 1, Северен – 2, Югоизточен – 2, Югозападен – 2
6. Аграрни науки и ветеринарна медицина	6	11,5 %	Южен – 2, Северен – 1, Североизточен – 1, Югозападен – 2
7. Здравеопазване и спорт	12	23%	София – 4, Североизточен – 2, Северен – 2, Южен – 2, Югоизточен – 1, Югозападен – 1
8. Изкуства	9	17 %	София – 6, Североизточен – 1, Южен – 1, Северен – 1
9. Национална сигурност и отбрана	11	21%	София – 3, Северен – 2, Североизточен – 2, Южен – 2, Централен – 1, Югозападен – 1

Изготвено от автора на основата на информацията в НАОА
<https://www.neaa.government.bg/akreditirani-institucii/visshi-uchilisha>

Поради високия дял на акредитирани висши училища в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки е извършено проучване на акредитираните професионални направления. Резултатите са обобщени в следната таблица.

Таблица 5. Разпределение на висшите училища по професионални направления в ОВО 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление 3. Социални, стопански и правни науки	Брой	Процент
3.1. Социология, антропология и науки за културата	6	11%
3.2. Психология	8	15%
3.3. Политически науки	7	13%

3.4. Социални дейности	12	23%
3.5. Обществени комуникации и информационни науки	8	15%
3.6. Право	8	15%
3.7. Администрация и управление	24	46%
3.8. Икономика	25	48%
3.9 Туризъм	14	26%

*Изготвено от автора на основата на информация от сайта на НАОА.
<https://www.neaa.government.bg/akreditirani-institucii/visshi-uchilischa>*

Констатациите от проучването са основание за следните изводи: а) повече от половината от висшите училища са акредитирани в област 3. Социални, стопански и правни науки и изключително нисък дял в област 6. Аграрни науки и ветеринарна медицина; б) висшите училища в София са акредитирани и обезпечават всички области на висшето образование; в) в Северозападна България не функционират висши училища; г) висшите училища по медицина и изкуства са със запазен специалностен профил; д) съществуват акредитирани професионални направления във висши училища, несъответни на наименованието на висшето училище и на основната му специалностна структура; е) в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки с най-висок дял акредитирани университети са в професионалните направления 3.7 Администрация и управление и 3.8. Икономика; ж) налице е дублиране на специалностната структура в едно и също акредитирано професионално направление. За решаването на посочените проблеми от съществено значение е преценката на нормативна база, която да осигури възможност за преодоляване на горепосочените диспропорции чрез способите за консолидация. На основание Закона за висше образование (ЗВО) могат да се систематизират следните правни средства: а) сдружаване за съвместно обучение с други висши учебни заведения в страната и чужбина; б) обучение на основата образователен франчайз, със съответните специфики от гледна точка на функционирането му (Bachvarova, 2014: 28); в) преобразуване на висшето училище по реда на чл. 10, ал.2, т. 2 ЗВО чрез сливане. Следователно правната ни уредба осигурява следните **две алтернативи**: а) преобразуване на висшите училища, при което е налице промяна на юридическата правосубектност на висшето училище и е възложено като правомощие на министъра на образованието; б) използване на различни форми на сдружаване чрез сключване на договори за партньорства, при което те запазват своята юридическа самостоятелност.

С оглед на гореизложеното, основният извод е, че понятието **консолидация на университетите** в широк смисъл обхваща предвидените от закона правни средства за сътрудничество между тях по пътя на договаряне, стратегии и общи политики. Но в тесен (юридически) смисъл под консолидация се има предвид промяна на правосубектността на висшето училище чрез преоб-

разуването му по пътя на сливане и/или вливане. Сливането в юридическата литература са разглежда като разновидност на преобразуването, което обхваща формите на реорганизация на юридическото лице. Допустими са четири негови подразновидности: сливане, вливане, отделяне, разделяне (Tadger, 2001: 80). От гледна точка на съдържанието им се оформя заключението, че консолидиране с цел обединяване може да се извърши само чрез две правни форми, а именно сливане и/или вливане. Сливането е характеризирано от Томас Естерман³⁾ като възможност за крупните университети да поддържат по-висока репутация. При него се извършва обединяване на два или повече университета с цел създаване на нов образователен субект, а при вливането е налице преминаване на дейността на отделен колеж (факултет), който губи своята правосубектност в имуществено, управленско и правно отношение, към съществуващо висше училище. Предимствата на този процес се свеждат до избягване на конкуренцията между слелите (влелите) се вузове и повишаване на външната конкурентоспособност на регионално и международно ниво (Grudzinsky at al., 2005: 68). Консолидирането на университетите е въпрос на управленско решение, като в литературата са систематизирани 4 административни схеми според степента на реорганизация: а) чрез създаване на асоциации, при които самостоятелни университети образуват подразделение (факултет или дейност), което управляват съвместно; б) чрез административно сливане на идентични факултети на два или повече независими университета; в) чрез поглъщане, при което по-малка образователна структура (напр. колеж) се влива в дейността на друго висше училище; г) чрез административно обединение на самостоятелни университети и създаване на ново висше училище с различна структура и управление.

Според ЗВО за сливане на ВУ е необходима предварителна положителна оценка от НАОА. След получаването ѝ, процедурата преминава през следните етапи: а) предложението за преобразуване се внася от министъра на образованието и науката в Министерския съвет (МС); б) МС на основание чл. 9, ал.3, т. 2 от ЗВО внася предложението в Народното събрание (НС); в) Решение на НС за преобразуване, с което завършва целият процес. Нормативната ни уредба предвижда сливането на университетите в България да е единствено и само доброволно. В тази връзка следва да посочим предвидената в отделни държави възможност (Австралия, Верикобритания, Норвегия) то да се осъществява и принудително по инициатива на съответния министър.

Заключение и препоръки

Консолидирането на университетите в България е едно от средствата за актуализиране на академичния профил на университетите и изграждането им като динамични и иновативни образователни и изследователски институции. В юридически аспект, правната форма за промяна, която оказва влияние вър-

ху цялостния юридически статут на висшето училище, е по пътя на сливане и/или вливането му. Придействащата нормативна уредба преобразуването може да се извърши единствено и само доброволно по инициатива на ръководството на висшето училище. С оглед на бъдещото развитие на законодателството de lege ferenda е възможно за държавните университети да се въведе и правомощие на министъра на образованието да инициира процедури по сливане и/или вливане на университети с цел оптимизиране на образователната структура. Към настоящия момент правната уредба относно сливането на висшите училища в ЗВО във висока степен притежава бланкетен характер, като с оглед на усъвършенстването ѝ е необходимо да се регламентират обективни критерии, които да са в основата на цялостната процедурата по сливане на ВУ.

БЕЛЕЖКИ

1. Стратегия за развитие на висшето образование за период 2021 – 2030 г. и План за действие: Приложение (1) <https://www.mon.bg/bg/100164>
2. Люк Соте – председател на групата на ЕК за България в рамките на „Хоризонт“ 2020.
3. Томас Естерман – директор по управление, финансиране и обществени връзки на Асоциацията на университетите в Европа.

ЛИТЕРАТУРА

- Бъчварова, М. (2014). Правна характеристика на образователния франчайз. *Известия*. (1), 23 – 29. Икономически университет – Варна.
- Грудзинский, А. & Балабанова, Е. (2005). Сливание университетов: мировой опыт. *Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского. Серия: Инновации в образовании*. № 1 (6). с. 63 – 71.
- Меликян, А.В. (2014). Сливания и просъединения вузов в России и зарубежом. *Висшее образование России*. № 5, 134 – 145.
- Романенко, К. Р., Козлов Д. В., Лешуков, О. В., Лисюткин, М. А., Платонова, Д. П. & Семенов, Д. (2015). Уроки международного опыта слияний университетов. Москва: ВШЭ. *Современная аналитика образования*. №2. с. 8 – 18.
- Соте, Л. 2018. В България има по-скоро професионални заведения за висше образование. *Капитал*.
- Таджер, В. (2001). *Гражданско право на НРБ*. София. Софи-Р.
- Воронин, А. & Шегельман И. (2013) *Зарубежный опыт интеграции университетов*.
- Georghiou, L. & Harper, J.C. (2015). Mergers and Alliances in Context. In: *Mergers and Alliances in Higher education*. Springer, pp.1 – 14.

- Harman, G. & Harman, K. (2003). Institutional Mergers in Higher Education: Lessons from International Experience. *Tertiary Education and Management* 9, 29 – 44 DOI: 10.1023/A: 1022261409801.
- Azziz, R., Hentschke, G.C., Jacobs, L.A. & Jacobs, B.C. (2019). *Strategic Mergers in Higher Education*. Baltimore: Johns Hopkins University Press., doi:10.1353/book.68182.
- Martin, J. & James E. Samels (2017). *Consolidating Colleges and Merging Universities. New Strategies for Higher Education Leaders*. Johns Hopkins University Press.
- Salmi, J. (2009). The Challenge of Establishing World-Class Universities. *Directions in Development; human development*. World Bank.

REFERENCES

- Bachvarova, M. (2014). Legal characteristics of educational franchise. *Izvestiya*. (1), pp.23 – 29. Varna University of Economics.
- Georghiou, L. & Harper, J.C. (2015). Mergers and Alliances in Context. In: *Mergers and Alliances in Higher education*. Springer, pp.1 – 14.
- Grudzinsky, A. & E. Balabanova. (2005). University Merger: Worldwide an experience. *Bulletin of the Nizhny Novgorod University „N.I. Lobachevsky“*, Issue 1 (6). Series Innovation in Education, pp. 63 – 72.
- Harman, G. & Harman, K. (2003). Institutional Mergers in Higher Education: Lessons from International Experience. *Tertiary Education and Management* 9, 29 – 44 DOI: 10.1023/A: 1022261409801
- Martin J. & James E. Samels. (2017). *Consolidating Colleges and Merging Universities. New Strategies for Higher Education Leaders*. Johns Hopkins University Press.
- Melikyan, A.V. (2014). Mergers and consolidations of universities in Russia and abroad. *Hanging education of Russia*. Vol. 5, pp.134 – 145.
- Pinheiro, R., Aarrevaara, T., Geschwind, L. & Torjesen, D.O. (2015). Strategic Mergers in the Public Sector: Comparing Universities and Hospitals. *Mergers and Acquisitions in Practice*. Tarba, S. Y., Cooper, C. L., Sarala, R. M. & Ahammad, M. F. (Eds.) Routledge, pp. 4 – 5.
- Azziz, R., Hentschke, G.C., Jacobs, L.A., & Jacobs, B.C. (2019). *Strategic Mergers in Higher Education*. Baltimore: Johns Hopkins University Press., doi:10.1353/book.68182.
- Romanenko, K. R., Kozlov D. V., Leshukov, O. V., Lisyutkin, M. A., Platonova, D. P. & Semenov, D. (2015). Lessons from the international experience of university mergers. Moskva: HSE. *Modern education analytics*. Vol. 2. pp. 8 – 18.
- Salmi, J. (2009). The Challenge of Establishing World-Class Universities. *Directions in Development; human development*. World Bank.

- Sote, L. (2018). There are rather professional establishments in Bulgaria Higher Education. *Capital-12.01*. Available at: https://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/bulgaria/2018/01/12/3111005_prof_ljuk_sote_v_bulgariia_ima_po-skoro_profesionalni/
- Tadger, V. (2001). *Civil Law. General part*. Sofia. Sophie-R.
- Voronin, A & Shegelman I. (2013). Overseas integration experience Universities. Available at <https://cyberleninka.ru/article/v/zarubezhnyy-opyt-integratsii-universitetov>.

MERGER OF THE SCHOOLS OF HIGHER EDUCATION IN BULGARIA AS A FORM OF CONSOLIDATION

Abstract. This article deals with the problems of optimization of higher education through consolidation of the schools of higher education with the aim to enhance the quality of education and allow opportunities for their establishment as competitive academic institutions. The primary scientific results refer to generalization of the legal methods of cooperation among them, comparative study on the globally established methods and analysis of the merger as a sub variety of transformation. The author gives credibility to the thesis that the factual consolidation is associated with a change of the legal personality of the schools of higher education through merger and/or acquisition. A matter for scientific analysis is the legal framework of transformation regulated by the Higher Education Act.

Keywords: consolidation; reform; higher education, merger

✉ **Prof. Dr. Margarita Bachvarova**

<https://orcid.org/0000-0002-7894-8454>

Department of Legal Sciences

Varna University of Economics

Varna, Bulgaria

E-mail: bachvarova@ue-varna.bg